

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра економіки підприємства

Затверджено

на засіданні кафедри економіки підприємства економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 01 вересня 2023 р.)

Завідувач кафедри

_____ проф. Світлана УРБА

Силабус з навчальної дисципліни
«УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ»,
що викладається в межах ОПП
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для здобувачів зі
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Львів 2023 р.

**Силабус курсу
УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ
2023-2024 навчальний рік**

Назва курсу	Управління витратами
Адреса викладання курсу	м. Львів, проспект Свободи, 18, кафедра економіки підприємства
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Економічний факультет, кафедра економіки підприємства
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	для здобувачів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Викладач (-і)	КОСОВИЧ Богданна Іванівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства економічного факультету
Контактна інформація викладача (-ів)	ел. пошта bogdanna_k@ukr.net
Консультації по курсу відбуваються	Консультації відбуваються згідно із затвердженим кафедрою планом консультацій. Он-лайн консультації за попередньою домовленістю.
Сторінка курсу	http://econom.lnu.edu.ua/academics/master/curriculum-entrepreneurship
Інформація про курс	Навчальна дисципліна «Управління витратами» вивчає процес підвищення ефективності діяльності підприємства шляхом управління рівнем, структурою та динамікою витрат. Вивчення дисципліни дає можливість набути теоретичні і практичні знання та компетенції з комплексу питань щодо закономірностей поведінки витрат, їх формування за центрами відповідальності та об'єктами виробництва, контролю й аналізу рівня витрат, пошуку альтернатив та вироблення креативних управлінських рішень для оптимізації витрат на основі пошуку, оброблення та аналізу інформації зовнішнього і внутрішнього середовищ. Курс розроблено так, щоб сформувати у студентів знання про особливості управління витратами в підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності за для забезпечення ефективного успішного його розвитку в умовах трансформаційних змін, аналітично обґрунтовувати та виробляти правильні управлінські рішення, вміння напрацьовувати важливу релевантну інформацію для стратегічного розвитку підприємства, бачити інноваційні прориви, формувати шляхи оптимізації витрат підприємства для забезпечення його ефективності та конкурентоспроможності на ринку.

Коротка анотація курсу	Навчальна дисципліна «Управління витратами» є нормативною, викладається в восьмому семестрі 4 року навчання для студентів університету, що здобувають ступінь бакалавра, в обсязі 3-х кредитів (за Європейською Кредитною Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	<p>Метою вивчення нормативної дисципліни «Управління витратами» є формування комплексу знань, умінь і навичок з методики та техніки аналітично обґрунтованого визначення витрат підприємства, побудови логічного економічного процесу управління витратами у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності. Завдання дисципліни – засвоєння практичних аспектів методики управління витратами в розрізі їх окремих видів, оволодіння методами калькулювання, бюджетування, цільового формування, структурного аналізу та оптимізації витрат, застосування контролінгу та стратегічних підходів до управління витратами.</p> <p>Особлива увага при вивченні курсу «Управління витратами» приділяється аналізу самого предмета, об'єкта та методології, а також ознайомлення з ключовими концепціями управління витратами підприємства в умовах нестабільності, виявлення резервів оптимізації витрат з метою підвищення ефективності діяльності підприємства на ринку.</p>
Література для вивчення дисципліни	<p>Базова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Базалієва Л. В. Науково-теоретичні та методичні основи управління трансакційними витратами підприємства: монографія. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2009. 164 с. 2. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. Посібник для самостійного вивчення дисципліни – К.: КНЕУ, 2002. – 131с. 3. Кизенко, О. О. Стратегічний контролінг: концепція і системна реалізація на підприємстві : монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 244 с. 4. Кизенко О. О. Формування зон контролю в системі стратегічного контролінгу підприємства. Бізнес Інформ. 2019. № 1. С. 396–402. 5. Кизенко О. О. Стратегічний контролінг як чинник забезпечення економічної ефективності новаторських продуктів компанії. Економіка та підприємництво. 2019. Вип. 42. С. 24–36. 6. Косович Б., Півень Т. Облік основних засобів і витрат підприємства за міжнародними та національними стандартами. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. Вип. 52. С.95-100. 7. Косович Б. Впровадження системи стратегічного управління витратами підприємств. Збірник тез III Міжнародної наукової інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих учених "Стратегічні орієнтири розвитку економіки України" // 24 - 25 березня 2017 р. 8. Косович Б. Контролінг як інструмент забезпечення ефективного розвитку бізнесу. Вісник Львівського університету / Збірник наукових праць за ред. С.М. Панчишина. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. Випуск 56. С.45-53. DOI: http://dx.doi.org/10.30970/ves.2019.56.0.3005 9. Косович Б., Савюк М. Використання методів управління собівартістю продукції. Збірник електронних тез XXVII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми функціонування господарської системи України». Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 20 листопада 2020 року. https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/_XXVII_MNKSAMU_2020.pdf

10. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. Випуск 56. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2019.56.0.3028>. С. 308-314.
 11. Mykhasiuk I., Kosovych B. Innovative activity and security of Ukraine in conditions of war. Kksiazce : Współczesne organizacje. Zarządzanie-Innowacje-Rozwój. Prace Naukowo-Dydaktyczne. KUZ KROSNO. 2020. 15 s.
 12. Михасюк І., Косович Б., Лукашенко Т. Регулювання розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в умовах економічної нестабільності: монографічний навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2020. 303 с.
 13. Михасюк І., Косович Б. Конкурентні переваги інноваційних продуктів оборонних галузей в умовах збройних конфліктів. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. Випуск 58.
 14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Бухгалтерія: право, податки, консультації. 2020. № 5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 16. Пушкар М. С., Пушкар Р. М. Контролінг - інформаційна підсистема стратегічного менеджменту : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2004. 371с.
 17. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: Навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 120с.
 18. Управлінський контролінг / за ред. Г.О. Швиданенко. Київ : КНЕУ, 2015. 156 с.
 19. A New Look at Safety Stock. By Jon Schreibfeder. URL: www.effectiveinventory.com.
 20. Why Is Inventory Turnover Important? By Jon Schreibfeder. URL: www.effectiveinventory.com.
 21. How many Inventory Turns Should I get? By Charlie J. Bodenstab. URL: www.effectiveinventory.com.
- Допоміжна література:**
22. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 23. Європейський Центр Розвитку наукових досліджень в економіці і статистиці. URL : <http://ecares.ulb.ac.be/>
 24. Михасюк І., Сухай О., Гукалюк А., Косович Б. Зовнішня торгівля і біржова діяльність: глобалізаційний аспект (монографічний навчальний посібник). Львів : Ліга-Прес, 2016. 298 с.
 25. Косович Б., Дмитрук В. Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. Науково-практичний журнал. Економіка та держава № 5. 2020. (DOI: [10.32702/2306-6806.2020.5](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5)). С.88-92.
 26. Kyzenko O., Kyzenko D. Identification of transaction costs in the Enterprise Budgeting System. Zarzadzanie. 2016. № 2 (23). P. 79–87. URL: http://zim.pcz.pl/znwz/files/Identification-of-Transaction-Costs-in-the_EnterpriseBudgeting-System.pdf.
- Інформаційні ресурси:**
- Міністерство освіти і науки України. Наука. URL: <http://mon.gov.ua/activity/nauka>
- Програма ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020». URL: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020>.
- Державний фонд фундаментальних досліджень. URL: <http://www.dffd.gov.ua/index.php?lang=ua>.
- Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України. URL: <http://sips.gov.ua/>
- Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.ua
- Український центр економічних і політичних досліджень ім.О. Разумкова. URL: www.uceps.org
- Газета «Урядовій кур'єр». URL: www.ukurier.gov.ua
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: www.nbu.gov.ua
- Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua

	Законодавство України. URL: http://zakon.rada.gov.ua .
Тривалість курсу	90 год. 3 кредити
Обсяг курсу	56 години аудиторних занять, з них 28 години лекцій, 28 годин практичних, 34 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення вивчення нормативної дисципліни «Управління витратами» студенти повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - теоретичні особливості предмету і сутність науки; - понятійний та категоріальний апарат якими оперує навчальна дисципліна; - сутність, мету і завдання управління витратами в підприємстві; - теоретичні основи формування витрат за центрами відповідальності; - поняття та класифікацію витрат; - витрати підприємства, де і як вони формуються, яким має бути регулювання і як впливати на їх величину; - базові поняття і визначення управління витратами у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності; - роль та значення управління витратами для розвитку суспільного виробництва; - основні риси, властивості, принципи, методи та механізми управління витратами; - загальні закономірності планування, прогнозування, нормування витрат; - формувати бюджет витрат; - методологію обчислення собівартості продукції (послуг); - роль та основні засади застосування методів та інструментарію управління витратами; - проводити аналіз зовнішнього і внутрішнього середовищ підприємства з метою оптимізації витрат; - обґрунтовувати оптимальне використання ресурсів за умов їх обмежень; - здійснювати аналіз, ідентифікацію та оцінювання ризиків з раціоналізації витрат; - застосовувати інноваційність та креативність в управлінні витратами; - напрацьовувати альтернативні управлінські рішення з оптимізації витрат; - виявляти та обґрунтовувати резерви оптимізації витрат; - проводити діагностику ефективності управління витратами; - особливості стратегічного управління витратами. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати сучасні проблеми розвитку підприємства, торгівлі та біржової діяльності; - застосовувати набуті знання в конкретних ситуаціях; - генерувати інноваційні ідеї розвитку підприємства, торгівлі та біржової діяльності; - креативити та знаходити інклюзивні рішення щодо управління витратами в підприємстві й забезпечення його ефективної діяльності на ринку; - застосовувати одержані знання на практиці;

	<ul style="list-style-type: none"> - аналізувати практичні ситуації; - знаходити підприємливі рішення в умовах змін. - виявляти фактори, що зумовлюють рівень витрат, обчислювати їх величину за видами, місцями та носіями; - аналізувати вплив структури і динаміки витрат на прибуток підприємства; - систематизувати знання з концептуальних основ управління витратами на сучасних підприємствах; - аналізувати фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень при формуванні витрат у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності; - обчислювати собівартість одиниці продукції; - формувати бюджет витрат; - застосовувати стратегічні методи та інструменти управління витратами у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності; - застосовувати методи «ощадливого виробництва», «еталонного оцінювання» та управління витратами на якість; - виявляти та обґрунтовувати ризики, пошук шансів та резервів в управлінні витратами; - виробляти креативні управлінські рішення для ефективності використання ресурсів підприємства; - здійснювати аналіз відхилень і розробляти заходи щодо їх усунення; - оперативно приймати управлінські рішення та напрацьовувати альтернативи з оптимізації витрат; - інтерпретувати та критично оцінювати результати діяльності з метою прийняття раціональних управлінських рішень.
Ключові слова	Витрати, управління витратами, оптимізація витрат, прийняття управлінських рішень, конкурентоспроможність підприємства.
Формат курсу	очний, заочний, дистанційний
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Проведення лекцій, практичних занять, консультацій, модулів.

Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна сутність, значення та класифікація витрат підприємства. 2. Концептуальні засади управління витратами підприємства. 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності. 4. Технологія прийняття господарських рішень в системі управління витратами. 5. Кошторис витрат, методика складання кошторису. 6. Методологія розрахунку собівартості продукції (робіт, послуг). 7. Прогнозування, планування, нормування витрат. 8. Методи управління витратами підприємства. 9. Аналіз витрат. СVP-аналіз (система "витрати-випуск-прибуток"). 10. Бенчмаркінг в системі управління витратами. 11. Контролінг як інструмент управління витратами. 12. Система стратегічного управління витратами.
Підсумковий контроль, форма	Іспит в кінці семестру / комбінований (усний, письмовий).
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з економічної теорії, основ підприємництва та інших економічних дисциплінах, які студенти вивчали протягом навчання на ОКР бакалавр першому, другому та третьому курсах (макро- і мікроекономіки, теорії підприємництва та інших), розуміння джерел наукової бази з управління витратами.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції, презентації, спільні розробки, інтерактивні методи (дискусії, діалогова форма набуття знань, суб'єкт-суб'єкту взаємодію, обговорення складних дискусійних питань і проблем, аналіз і діагностика ситуації).
Необхідні обладнання	Мультимедійний пристрій, комп'ютер, Інтернет, доступ до платформ Microsoft Teams та Zoom. Роздатковий матеріал, навчальні посібники, монографії, наукові публікації.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <p>Бали нараховуються за наступним співвідношенням: модульне (контрольне) опитування – 2-а модулі по 10 балів; виступ на практичному занятті – 5 балів, участь в обговоренні питання, в дискусії, суттєве доповнення (залежно від змісту та наповнення) до 3-х балів; підготувати тези чи есе і текст фіксованого виступу на задану тему (5 хв.) за умови дотриманням всіх вимог 10 балів. Виконання індивідуальних практичних завдань (10 балів за кожне завдання).</p> <p>50 балів – за іспит.</p> <p><i>Академічна доброчесність:</i> усі види робіт студенти мають виконувати самостійно і добросовісно. Під час</p>

	<p>виконання письмових модульних (контрольних) робіт – використання навчальної літератури, списування, взаємне консультування, втручання в написання робіт іншими студентами є прикладами можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування, незалежно від ступеня обману.</p> <p><i>Відвідування занять є важливою умовою успішного навчання. Студенти повинні відвідувати лекції та практичні заняття, а також зобов'язані дотримуватися строків, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених дисципліною.</i></p> <p><i>Література.</i> Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p><i>Політика виставлення балів.</i> Ураховуються бали, набрані під час тематичного контролю на практичному занятті, модулів, виконання індивідуальних практичних завдань і підготовка тез чи есе на задану тематику. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до екзамену</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи управління витратами 2. Сутність, зміст та кваліфікація витрат. 3. Основні завдання управління витратами. 4. Об'єктивна необхідність планування витрат. 5. Управління виробничими затратами на базі використання системи «standart-cost». 6. Розрахунки зведеного кошторису витрат на виробництво. 7. Сутність та значення планової калькуляції. 8. Методи включення непрямих витрат до собівартості продукції. 9. Класифікація прямих витрат при складанні планової калькуляції собівартості одиниці продукції. 10. Управління витратами і результатами діяльності підприємства за центрами відповідальності. 11. Сутність планування витрат. 12. Управління виробничими затратами на базі використання системи «дірект-кост». 13. Порядок включення загально виробничих витрат планової(нормативної) собівартості окремих видів продукції. 14. Бенчмаркінг і його роль в управлінні витратами на підприємстві. 15. Види нормувань в системі управління витратами. 16. Мета та складові системи управління витратами. 17. Умови оптимізації витрат на підприємстві. 18. Побудова системи центрів відповідальності. 19. Вимоги щодо формування центрів відповідальності. 20. Функції управління витратами та їх характеристика. 21. Ланцюжок цінностей і його характеристика. 22. Властивість підрозділів-центрів дискреційних витрат.

	<p>23. Параметри побудови центрів відповідальності.</p> <p>24. Управлінсько-функціональний аспект системи управління витрат та його характеристика.</p> <p>25. Порядок включення загально виробничих витрат до планової (нормативної) собівартості продукції.</p> <p>26. Методи «таргет-кост» та «кайдзен-кост».</p> <p>27. Сутність концепції стратегічного управління витратами.</p> <p>28. Сутність поняття собівартість продукції і її види.</p> <p>29. Фактори виробництва та критерії їх формування.</p> <p>30. Сутність найважливіших властивостей факторів виробництва.</p> <p>31. Технологія прийняття господарських рішень із управління витратами.</p> <p>32. Калькулювання собівартості – основа управління виробничими витратами.</p> <p>33. Визначте значення контролінгу в управлінні витратами підприємства?</p> <p>34. Розкрийте особливості складання бюджету продажів та виробництва продукції на підприємстві.</p> <p>35. Яка мета і значення аналізу результатів за відхиленнями?</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості вивчення курсу буде сформовано після завершення курсу.